

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Hyvän elämän edellytykset - vanhan ihmisen persoonan tukeminen

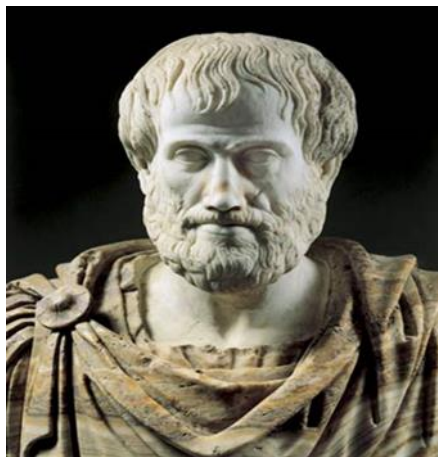
Viva-hankkeen päätösseminaari

Helsinki 11.10.2017

Jari Pirhonen, FT

Hyvän elämän edellytykset

”Onnellisuus edellyttää mahdollisuutta ja valmiutta elää mahdollisimman täydellinen ihmiselämä ilman kohtuuttomia riskejä, olla terve, tyydyttää ravinnon, suojan ja sukupuolisuuden perustarpeet, käyttää ja kehittää aisteja sekä kuvittelun ja ajattelun kykyjä, opiskella ja muotoilla kattava tiedollinen maailmankuva, luoda tunnesiteitä muihin ihmisiin, ottaa osaa oman ja yhteisön elämän suunnitteluun ja elää tasapainoisessa suhteessa luontoon” (Sihvola 1998, 32).

Taustaa

- Omien kykyjen käyttö omien päämäärien tavoitteluun
- Martha Nussbaum: Capabilities are answers to the question, what is this person able to do and be?
- mitä palvelutalon asukkaat voivat tehdä ja olla palvelutalossa asuessaan?
- Tekemisen mahdollisuudet; autonomia ja toimijuus
  - **Olemisen mahdollisuudet: persoonana tunnustetuksi tuleminen ja osallisuus**

Metodologinen viitekehys

- Osallistuvaa havainnointia palvelutalossa 2 kk (+sairaala 2kk)
- Kymmenen asukashaastattelua
- Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tunnustaminen

- Axel Honneth: sosiaalinen maailma on taistelua tunnustuksesta
- Positiivinen identiteetti voi syntyä ja pysyä yllä vain, kun tunnemme itsemme rakastetuiksi, arvostetuiksi ja kunnioitetuiksi eli ihmisinä tunnustetuiksi
- Pätee edelleen pitkäaikaishoidossa

Mitä tunnustetaan?

1. Olemassaolo; kohtaaminen tavattaessa
2. Ihmisyys; toisesta vastuun ottaminen
3. Yksilöllisyys; ei hoidettavia, vaan eläviä elämäntarinoita
4. Merkitykselliset ihmissuhteet; läheisten mukaan ottaminen

Tunnustamisen kaksi voimaa

Arto Laitinen:

1. Tunnustaminen luo kohdettaan

Kun ihminen muuttaa palvelutaloon, voimme alkaa luoda hänelle identiteettiä palvelutaloasukkaana/hoidettavana

2. Tunnustaminen säilyttää kohdettaan

Voimme tukea palvelutaloon muuttaneen ihmisen aiempaa, elämän aikana muodostunutta identiteettiä

→ hoidettava vai Martti?

Palvelutalossa tunnustamista tukevat

1. Yksityisyyden tukeminen
2. Aiemman elämäntyylin tukeminen
3. Asukkaiden toiveiden huomioiminen
4. Huumori
5. Tunneilmaisun tukeminen (riitely)

Tunnustamista eivät tue

1. Henkilöstön tiukka aikataulu
2. Dokumenttien ylivalta
3. Asukkaiden ”näkymättömyys”
4. Standardikohtelu
5. Vastuunsiirto

Esimerkkejä

Kertoo olevansa tyytyväinen nykyiseen osastoon. Edellinen oli ollut huonompi. Kysyn miksi edellinen oli huonompi ja hän vastaa, että siellä ei tervehditty ihmisiä. Ei sanottu hyvää huomenta ja hyvää yötä.

Hannu: Parhaimmillaan mulla kävi täällä sama likka yön aikana neljä kertaa. Sillon mää hermostuin.

Jari: Okei. Sanoit, että ei kannata tulla enää.

Hannu: Sanoin, että älkää tulko. Ja kun mä maksan tästä vuokran ja kun mä asun täällä yksistäni nii en mää kaipaa tänne ketään tuppautuun tuosta vaan omin luvin huoneeseen.

Pelatessamme toinen iltahoitaja teki meille kaikille piimäpirttelöt pelinaposteltavaksi. Sanoi myös, että voisi tilata mikropopkorneja peli-iltoja varten. Hyvä ajatus. Meillä oli tosi mukavaa isolla porukalla pelata ja juoda pirttelöitämme. Yhdessä vaiheessa kysyin ko. hoitajalta, vieläkö ehtisimme vetää yhden kierroksen ennen iltatoimia. Hän vastasi että ilman muuta, lauantai-illan peli on muita asioita tärkeämpi.

Osallisuus

- Yksinäisyys osallisuuden tunteen puuttumisena
- Yksinäisyyden riskitekijät liittyivät palvelutalossa kolmeen tekijään/tekijäklusteriin:
- Asukkaaseen liittyvät yksilötekijät
- Palvelutaloon sosiaalisena ympäristönä liittyvät tekijät
- Palvelutaloon fyysisenä ja toiminnallisena ympäristönä liittyvät tekijät

Asukkaaseen liittyvät yksilötekijät

Jari: Onko liikkuminen täällä helppoa?

Alli: Kun mää liikun kauheen vähän enää.

Jari: Joo.

Alli: Mää en liiku, kun huimaa päästä, niin mä oon vähä arka lähtemään mihinkään. Mutta mää viihdyn täällä ihan hyvin. Mää oon vähä sellane, en mää kauheesti kaipaa sitä seuraa. (nainen, 94 v., liikkui itsenäisesti rollaattorin avulla)

Topi: Haluaisin, että mun poikani kävis useemmin.
Kumpikin poika kävis useemmin täällä.

Jari: Joo. Poikia ikävä.

Topi: (liikuttuneena) on.

Jari: Ootko sä sanonut pojille tän?

Topi: Olen sanonu. Sähköpostia lähettäny.

Jari: Joo.

Topi: Ja ne on niin katkeroitunu kumpikin poika siitä niin että, niistä lapsuusvuosista, kun mä käytin alkohoolia niin runsaasti ja mä en koskaan lapsiani lyöny enkä vaimooni lyöny, mutta suustani olin ollu yks perkele. Että ne sen tähden on niin loukkaantunu, vieläkin, vaikka tästä on niin kauan aikaa, niin ne on vieläkin siitä niin loukkaantuneet, että... (mies, 60v., liikkui itsenäisesti rollaattorin avulla)

Palvelutaloon sosiaalisena ympäristönä liittyvät tekijät

Jari: Okei. Mutta mietitäänpäs tätä muuta elämänsisältöä täällä palvelutalossa eli kuinka paljon täällä on virkistystoimintaa?

Aki: Kuulemma jonkun verran joo. Kyllä mäkin pääsisin moneen mutta mä en viitti lähtee.

Jari: Niin niin.

Aki: Tommoseen saatana ämmien kanssa, satavuotiaitten ämmien kanssa, niin kato kun ei siellä oo mitään jutun aihetta ja eikä mitään yhteistä niin mä tunnen siellä itteni vähän mörrimöykyks perkele. (mies, 73 v., tarvitsi apua kaikessa liikkumisessa)

Jari: Aivan. No tuota, tunnetko sä, että sä kuulut johonkin ryhmään täällä asuessas?

Alli: Mä oon kauheen yksinäinen. Mut mää en kaipaakaan mitään sillä tavalla. Ne on kaikki samanlaisia kuin minäkin.

Jari: Aivan, et sulla yksin olo onnistuu ihan hyvin.

Alli: Ihan hyvin onnistuu, että... ei niistä mitään, kaikki on samanlaisia höppäniä kun minäkin.

Palvelutaloon fyysisenä ja toiminnallisena ympäristönä liittyvät tekijät

Ennen päivällistä pelasin muutaman kierroksen fortunaa kolmen asukkaan kanssa. Kaksi oli myös katsojan roolissa. Ehkä kuvaavaa talon tilanteelle on se, että fortuna on ollut käytettävissä jo tovin, mutta avasin nyt paketin ensimmäisenä. Ei siis ole kukaan henkilökunnasta sitä asukkaiden kanssa pelannut. Asukkaat nauttivat pelaamisesta. Yksi osasi laskea pisteet yhteen, mutta unohti saman tien laskemansa. Eivät pisteet oikeasti mitään merkanneetkaan, vaan pelaaminen itsessään. Monet naurut ja hymyt irtosivat. (ote havaintopäiväkirjasta)

Tullessani oli ulko-ovi lukittu ja sen edessä ulkona äkäinen naispuolinen omainen. Satoi vettä ja sisään ei päässyt. Hän oli soittanut kaikkia summereita, mutta mistään kerroksesta ei vastattu. Sanoi, että samanlaista helvettiä on ollut tässä talossa alusta alkaen. (ote havaintopäiväkirjasta)

Huoneentaulu

Täällä asuvia ihmisiä kannustetaan ja tuetaan elämään oman näköistään elämää. Heidät tunnustetaan ihmisinä ja persoonina, ja heidän läheisensä ovat meille yhtä tärkeitä kuin asukkaat itse. Ihmisten omaa päätöksentekoa kannustetaan aina kun se on mahdollista, mutta meillä uskalletaan myös ottaa toisesta ihmisestä vastuu. Meidän tekemisemme perustuu ajatukselle, että pitämällä huolta toisesta ihmisestä me samalla pidämme huolta omasta ihmisyydestämme.

